

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Bakalaureusetöö

Erik Haamer

Etnilise mobiliseerimise kasutamine valimisplatvormides: Keskerakonna ja Reformierakonna võrdlus

Juhendajad:
Alar Kilp, PhD
Kats Kivistik, PhD

Tartu 2019

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

/töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Lühikokkuvõte

See bakalaureusetöö analüüsib etnilise mobiliseerimise juhtumeid Eesti kahe suurima erakonna valimisplatvormides läbi kolme Riigikogu valimistsükli. Selleks loon esiteks teoreetilise raamistiku etnilise mobiliseerimise hindamiseks ning siis hindan ja võrdlen Reformierakonna ja Keskerakonna 2011, 2015 ja 2019 Riigikogu valimiste platvorme eelmainitud teoreetilise raamistikuga ning kirjeldan lubadusi, mis vastavad etnilise mobiliseerimise tunnustele. Selle tulemustena leidsin, et mõlemad erakonnad kasutavad etnilist mobiliseerimist teatud lubadustes. Peamiselt kasutatakse selleks meetodit, mis keskendub mõne etnilise grupile omasele kultuurilisele taustale ning lubab seda kultuuri kaitsta ja edendada. Vähesemal määral mobiliseeritakse ka reageerimisega olemasolevale ebavõrdule või erinevate etniliste gruppide vahelise konkurentsi loomisele. Peamiselt on lubadused suunatud eesti rahvusest inimestele, kuid on näiteid ka nii vene rahvusele kui ka laiemalt vähemusrahvustele suunatud lubadustest.

Sisukord

Lühikokkuvõte	3
Tabelid.....	5
1 Sissejuhatus.....	6
2 Etnilise mobiliseerimise teoreetiline käsitlus	8
2.1 Mis on poliitiline mobiliseerimine?.....	8
2.2 Mis on etniline mobiliseerimine?.....	8
3 Etniline mobiliseerimine Reformierakonna ja Keskerakonna valimisplatvormides	12
3.1 Aasta 2011 Riigikogu valimised.....	12
3.1.1 Reformierakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2011.....	12
3.1.2 Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2011	15
3.2 Aasta 2015 Riigikogu valimised.....	16
3.2.1 Reformierakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2015.....	17
3.2.2 Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2015	18
3.3 Aasta 2019 Riigikogu valimised.....	19
3.3.1 Reformierakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2019.....	19
3.3.2 Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2019	21
3.4 Võrdlused	23
3.5 Järeldused	24
5 Kokkuvõte	26
6 Kasutatud kirjandus.....	29

Tabelid

Tabel 1: Etnilise mobiliseerimise juhtumite arv valmisplatvormides.....	23
Tabel 2: Etnilise mobiliseerimise kategooriline liigitus.....	23
Tabel 3: Etniliselt mobiliseeritav rahvusgrupp	23

1 Sissejuhatus

Suur osa 21. sajandi Eesti poliitikat on toimunud Reformierakonna ja Keskerakonna omavahelise vastandumise tähe all. Sellel on olnud ka arusaadav rahvuslik joon, Reformierakond on olnud kaua populaarseim erakond eestlaste seas ning Keskerakond kõige populaarsem teiste rahvuste esindajate seas (ERR 2019). See väljendub kõige selgemalt erakondade retoorikas, loosungites ning meediaväljaannetes, aga igapäevaselt mõjutab valijate elu see, mis poliitikat võimuerakonnad ellu viivad. Seetõttu on ka oluline uurida, kuidas see osaliselt rahvuste põhiline poliitiline vastandumine kandub edasi ka valimisplatvormides tehtavatesse lubadustesse, sest nende lubaduste põhjal hakkavad erakonnad võimule saades ka poliitikat kujundama. Eestis on valimisplatvorme sedasi varemgi uuritud läbi erinevate prismade. Näiteks on Praxis koostanud populismi edetabelit, mille üheks oluliseks sisendiks on erakondade väljatoodud lubadused nende valimisprogrammides (Praxis 2015). Selle töö eesmärgiks on anda teoreetiline ülevaade etnilise mobiliseerimise mõistest ning analüüsida läbi selle mõiste Reformierakonna ja Keskerakonna valimisplatvorme Riigikogu valimisteks aastatel 2011, 2015 ja 2019.

Töö esimeses osas analüüsin poliitilise mobiliseerimise ja etnilise mobiliseerimise mõistet, sisustan neid erinevate akadeemiliste käsitlustega. Lisaks sellele jagan etnilise mobiliseerimise, kasutades peamiselt Peter Vermeersch (2012) loodud raamistikku, neljaks erinevaks alamkateooriaks, mille kaudu saab töös edaspidi etnilist mobiliseerimist lahti mõtestada. Need kategooriad jagavad etnilise mobiliseerimise vastavalt sellele meetodile kuidas üritatakse mobiliseerimist läbi viia. Siiani on selle raamistiku osi kasutanud näiteks vene vähemuse mobiliseerimise uurimisel Israelis (Al-Haj 2004) või mošeede ning kirikute rolli analüüsimiseks Aafrika immigrantide mobiliseerimiseks Soomes (Ndukwe 2016). Peter Vermeersch ise on seda kasutanud romade poliitilise olukorra analüüsimiseks Kesk-Euroopas (Vermeersch 2006).

Töö teises osas analüüsin Keskerakonna ja Reformierakonna valimisplatvorme 2011., 2015. ja 2019. aasta Riigikogu valimisteks. Siin ma kõrvutan esimeses osas väljatoodud teoreetilise raamistiku ja selle alakategooriad eelmainitud valimisplatvormidega ning toon välja erinevad etnilise mobiliseerimise juhtumid nendest dokumentidest. Selle abil on võimalik lahterdada valimisplatvormides leitud etnilise mobiliseerimise juhtumid

nelja kategooriasse olenevalt viisist kuidas etnilist mobiliseerimist tehakse. Selle kõige põhjal on võimalik võrrelda mõlema erakonna valimisplatvorme kui ka muutusi üle mitme valimistsükli. Eesmärk on analüüsida, et kui palju kasutatakse etnilist mobiliseerimist, kuidas seda tehakse ning millist etnilist gruppi üritatakse mobiliseerida. Tulenevalt etnilise mobiliseerimise mõiste nähtusest ja valimisplatvormide kui sisendmaterjali iseloomust ning hulgast on valitud analüüsimeetodid kvalitatiivsed. Lõpuks võtan analüüsi tulemused kokku ning teen neile vastavad järeldused, mille abil saab vastata eelnevat väljatoodud uurimusküsimustele.

2 Etnilise mobiliseerimise teoreetiline käsitus

2.1 Mis on poliitiline mobiliseerimine?

Poliitiline mobiliseerimine on eesmärgipärane protsess või tegevus, mille kaudu motiveeritakse teisi osalema mingisuguses poliitilises või sotsiaalses tegevuses. Selle eesmärk võib olla midagi väga minimaalselt, näiteks inimeste arusaamade ja hoiakute muutmine kuni suuremate muutusteni, näiteks vägivaldsele protestile kutsumine. Antud töös on peamine fookus valimispoliitikale. Selles kontekstis on poliitilise mobiliseerimise peamine eesmärk esiteks saada valitud grupp valimistel osalema, et nad üldse tuleksid valima ning teiseks muuta nende valijakäitumist sedasi, et suurema tõenäosusega valiksid just seda erakonda, kes on mobiliseerimisega tegelenud (Johnston 2007: 3065-67). Kuna valimistel on kõige olulisem näitaja numbrid ehk mitu inimest suudab iga erakond enda poolt hääletama mobiliseerida, on poliitilist mobiliseerimist uurides alati olulisel kohal erinevad grupid, keda mobiliseerimisega sihitakse. Mida suurem on grupp, seda suurem on võimalik saadav kasu antud grupi veenmisel oma poliitilise eesmärgiga liituda. Kuna etnilised jooned ületavad teiste sotsiaalsete gruppide piire (klass jms.) ning tihti on ühiskondades arvestava suurusega, siis poliitilist mobilisatsiooni disainides valitakse tihti just etnilised grupid (Vermeersch 2010).

2.2 Mis on etniline mobiliseerimine?

Ajalooliselt on politoloogid arvanud, et ajas kaovad etnilised identiteedi, mille pealt võimalik inimesi mobiliseerida ära, kuna liberaalse demokraatia võidukäigu üks osa on erinevate inimeste ning identiteetide segunemine. Sellises olukorras peaksid tekkima uued identiteedid, mis lõikavad läbi etniliste joonte, kuna sellises kosmopoliitses maailmas pole need enam olulised (Moynihan 1993: 27-28). Ma ei oska öelda, kas ennustused on olnud valed ning maailm ei jõua kunagi olukorda, kus etnilised jooned pole enam olulised või antud protsess on alles liiga algsetes faasides, aga tänapäeva maailmas

pole etnilised identiteedid ning seetõttu ka nende järgi toimuv poliitiline mobiliseerimine veel kuhugi kadunud. Seetõttu on veel oluline antud temaatikat uurida.

Etnilist mobiliseerimist saab jaotada nelja erineva teoreetilise raamistiku alla, mis võiksid seda seletada. (1) kultuuriline lähenemine, (2) reageeriv etnilisus, (3) konkureeriv etnilisus ning (4) poliitilise protsessi keskne lähenemine (Vermeersch 2012: 226-227). Antud lähenemisi kasutan hiljem oma töös, et selgitada erakondade kampaaniaid ning programme, mõtestades lahti mis sorti etnilist mobiliseerimist on kasutatud.

(1) Kultuuriline lähenemine

Antud teoreetiline raamistik väidab, et etnilised grupid on poliitilised ning seetõttu kasutatakse neid ka poliitilise mobiliseerimise sihtmärkidena, kuna neil on samasugused bioloogilised juured või see etnilisus on ajaloos ning kultuuris nõnda olulisel kohal. Nendel põhjustel on antud grupp kultuuriliselt sotsialiseeritud alati viidates etnilistele joontele. See loob etnilisele grupile ühiskondliku olulisuse ning poliitiline olulisus jälgib automaatselt ühiskondliku olulisust (Fearon 2004: 6). Töö empiirilises osas saab kultuurilist lähenemist täheldada, kui mobiliseerimise kampaaniat saab kirjeldada vähemalt ühega järgmistest tunnustest:

- Antud grupp peaks valima selle poliitilise jõu, kuna esindatakse etnilisele grupile omaseid bioloogilisi juuri ja sellest tulenevaid seoseid.
- Antud grupp peaks valima selle poliitilise jõu, kuna esindatakse etnilisele grupile iseenesest omast kultuuri, millest pole sellel grupil võimalik ennast lahti haakida.

(2) Reageeriv etnilisus

Reageeriv etnilisus näeb etnilist poliitilist mobilisatsiooni kui reaktsiooni ebaõiglusele. Enim kasutatud näide on ressursside ebaõiglane jagamine erinevate etniliste gruppide vahel, samas võib see ebaõiglus tuleneda ka poliitilises võimuses või selle puudumises. Reageeriv etnilisus on tihti seotud ka kindlate piirkondadega, kus antud etnilised grupid elavad ja sellest tulenevast tuum-perifeeria tüüpi suhtest. Poliitilisele mobilisatsioonile kutsuv sõnum on antud näite puhul tavaliselt seda ebaõiglust tasandada üritav ehk lubab luua õiglasema kasu jaotuse (Vermeersch 2012: 231-232). Töö empiirilises osas saab

reageeriva etnilisuse teooriat täheldada, kui mobiliseerimise kampaaniat saab kirjeldada vähemalt ühega järgmistest tunnustest:

- Viidatakse ajaloolisele või hetkel olemasolevale ebaõiglusele võrreldes mõne teise etnilise grupiga.
- Lubadus luua võrdsus ressursside, poliitilise võimu või mõne muu kasu jagamisel võrdeliselt teiste etniliste gruppidega.

(3) Konkureeriv etnilisus

Sarnaselt reageerivale etnilisusele, on antud lähenemise keskses ressursside jaotus erinevate etniliste gruppide vahel. Kui reageeriv lähenemine väidab, et konflikt ning selle pealt tulenev mobiliseerumine tuleneb ebaõiglasest jaotusest, siis konkureeriv etnilisus pakub mobiliseerimise eelduseks fakti, et üldse on võimalik erinevatel gruppidel samadele ressurssidele konkureerida. Erinevalt kultuurilisele ja reageerivale käsitlemisele, pole etnilisusel algselt suurt tähendust, aga see tekibki eelmainitud konkurentsi käigus – etniline identiteet omab instrumentaalselt väärtust, mitte pole lihtsalt fakt millega peab arvestama. Erinevalt reageerivast arusaamast väidetakse, et lihtsalt halb majanduslik olukord pole piisav, et etnilist gruppi mobiliseerida ning tihti majanduslik areng just suurendab konflikti (ja võimekust selle konflikti pinnaselt erinevaid grappe mobiliseerida), sest tihti on majanduslik areng eelduseks, et erinevad grupid konkureeriks samale ressursile üheaegselt (Crowley, 2011: 101-103). Sarnaselt reageerivale arusaamale, pole konkurents ainult majanduslikule varale vaid ka poliitilisele võimule ning teistele sotsiaalsetele hüvedele. Töö empiirilises osas saab konkureeriva etnilisuse teooriat täheldada, kui mobiliseerimise kampaaniat saab kirjeldada vähemalt ühega järgmistest tunnustest:

- Lubadus tuua majandusliku edu võrreldes teiste gruppidega
- Kirjeldus konkurentsist erinevate etniliste gruppide vahel

(4) Poliitilise protsessi keskne lähenemine

Antud lähenemine võtab osasid konkureerivast arusaamast, aga lisab sinna kaks olulist elementi – „poliitiliste võimaluste struktuur“ ning „raamistamine“. Sarnaselt konkureerivale arusaamale on olulisel kohal etniliste gruppide liidrid ning üldine arusaam

nendest gruppidest on instrumentaalne. Poliitiliste võimaluste struktuur on kogum formaalseid ja mitte formaalseid aspekte riigi poliitilisest korrast, millega sotsiaalne liikumine peab arvestama alates sellest hetkest, kui liikumine on loodud. Poliitiliste võimaluste struktuur koosneb järgnevatest osadest:

- Rahvuslik lõhede struktuur – millised on juba kindlaks kujunenud poliitilised konfliktid antud riigis.
- Formaalsete institutsioonide süsteem – milline on riigi institutsionaalne kooslus (parlament, valimised, valitsus jms).
- Valitsevad informatsioonikampaaniad sotsiaalsete liikumistega tegelemiseks – milliseid strateegiaid kasutatakse sotsiaalsete liikumistega tegelemiseks.
- Poliitiliste liitude struktuur – millised jõud teevad omavahel koostööd ja milline on nende koostöö liitude muutumise struktuur.

Raamistamine on diskursuslik fenomen, mida saab mõista kui viisi mille järgi ühiskonnas olulist tõlgendatakse. Tavapärane raamistamise kasutus on organisatsiooni juhtidelt või sotsiaalse liikumise eestvedajatelt oma grupi liikmetele, üritades näidata miks selle liikumise jaoks on ühiskonnas need asjad mille vastu või eest nemad võitlevad olulisemad, kui teised probleemid ja situatsioonid (Vermeersch 2012: 232-235). Töö empiirilises osas saab poliitilistele protsessidele keskenduvat teooriat täheldada, kui mobiliseerimise kampaaniat saab kirjeldada vähemalt ühega järgmistest tunnustest:

- Sõnumi keskne osa on seotud poliitiliste võimaluste osistega ning viitab strateegilistele valikutele, mida antud sotsiaalne liikumine peaks selles kontekstis tegema
- Sõnum üritab raamistada mingi etnilise grupi probleeme oluliseks.

3 Etniline mobiliseerimine Reformierakonna ja Keskerakonna valimisplatvormides

Statistikaameti 2017. aasta andmetel koosnes Eesti rahvastik umbes 69% eestlastest, 25% venelastest ja 5% muudest rahvustest. See tähendab, et etniline mobiliseerimine võib oskuslikul kasutamisel tuua palju hääli, sest kaks peamist rahvusgruppi omavad mõlemad olulist kogust hääli (Statistikaamet, 2017).

Antud töö eesmärk ei ole öelda kindlasõnaliselt, et kumb eelmainitud erakondadest etnilist mobiliseerimist rohkem kasutab, sest see nõuaks laiemat analüüsi erakondade üldisest kommunikatsioonist. Eesmärk on anda ülevaade, et mis metoodikat erakonnad etnilise mobiliseerimise jaoks kasutavad. Selle jaoks kasutan eelnevas peatükis väljatoodud teoreetilist raamistikku ning toon Reformierakonna ja Keskerakonna 2011., 2015. ja 2019. aasta Riigikogu valimisplatvormidest näiteid, mida analüüsin läbi selle käsitle. Kuigi eelmises peatükis väljatoodud liigitus koosneb neljast osast (kultuuriline, reageeriv, konkureeriv ja poliitiliste protsesside keskne lähenemine), siis töö empiirilises osas leiavad kasutust neist ainult 3 (kultuuriline, reageeriv ja konkureeriv), sest poliitiliste protsesside keskset lähenemist nendes valimisplatvormides ei olnud.

3.1 Aasta 2011 Riigikogu valimised

Aasta 2011 Riigikogu valimised võitis Reformierakond, saades 33 mandaati. Edukuselt teine oli Keskerakond 26 mandaadiga. Võrdeliselt 2007. aasta valimistega parandas Reformierakond oma tulemust 2 mandaadi võrra ning Keskerakond kaotas 3 mandaati (Vabariigi Valimiskomisjon, 2011).

3.1.1 Reformierakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2011

Aasta 2011 Riigikogu valimiste Reformierakonna valimisplatvorm on jagatud 18 erineva teema vahel, alustades majandusest ja lõpetades riigikorraldusega. Programm keskendub liberaalsetele väärtustele ning majandusarengule. Kokku on võimalik selles dokumendis

identifitseerida etnilist mobiliseerimist kümnel korral, neist 8 lähevad kultuurilise lähenemise alla ning ülejäänud 2 reageeriva etnilisuse alla.

"Reformierakonna kultuuripoliitika eesmärk on tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmine läbi aegade." (Reformierakond 2011)

Selle näite puhul kasutab Reformierakond kultuuril põhinevat etnilist mobiliseerimist, sidudes enda lubaduse eesti rahvuse ning sellega kaasnevate kultuuriliste väärtuste nagu keele püsimisega. Etniline grupp, keda üritatakse mobiliseerida on arusaadavalt eestlased. See on kõige rohkem üldistavam näide ning lubadusse ei ole sisse kirjutatud seda mehhanismi, kuidas plaanitakse saavutada rahvuse, keele ja kultuuri kestmist läbi aegade.

"Reformierakonna keelepoliitika eesmärk on tagada eesti keele kestmine ja areng kõigis eluvaldkondades läbi aegade. Eesti keel on eesti rahvusliku identitsuse nurgakivi ning riigikeelena Eesti omariikluse olulisemaid tunnuseid." (Reformierakond 2011)

Siinkohal võtab Reformierakond ühe osa sellest, mida mainitakse esimesena väljatoodud näites ning laiendab keele olulisust etnilises kultuuris ning identiteedis. Kultuuril põhineva etnilise mobiliseerimise üks tunnuseid on rõhumine aspektidele, millest on sellel etnilisel grupil võimatu ennast lahti haakida. Seda võimendab Reformierakonna kasutatud retoorika, et eesti keel ongi eesti rahvusliku identitsuse nurgakivi ning seetõttu ka eestlaste etnilisele grupile oluline.

"Eesti rahvale oluliste kultuuriehitiste püstitamine. Ehitame valmis Eesti Rahva Muuseumi ja Tallinna Muusikakeskkooli uued hooned. Majanduslike võimaluste paranedes jätkame ettevalmistusi Rahvusooper Estoniale uue maja ehitamiseks, renoveerime Rahvusraamatukogu ning teater Ugala." (Reformierakond 2011)

Sarnaselt eelmise väljatoodud platvormi osaga, täpsustatakse, et mis mehhanisme kasutades jõutakse esimesena tsiteeritud lõigu eesmärkideni. Oluliste kultuuriehitiste püstitamine ja vanade majade renoveerimine pakub võimalusi eestlastel oma kultuuri kogeda ning loob läbi selle põhjuseid miks just eestlased peaksid Reformierakonna poolt valima.

"Lisaks eestlastele kui põhirahvusele elab siin hulgaliselt muu rahvuslik-kultuurilise taustaga ja erasuhtluses teisi keeli kasutavaid inimesi.

Reformierakond näeb mitmekesisuses rikastavat võimalust Eesti eduks ja arenguks." (Reformierakond 2011)

"Vähemuskultuuride püsimise toetamine. Reformierakond austab iga inimese õigust oma rahvuskultuurilisele identusele. Peame vältimatuks rahvusvähemuste kultuuriühenduste ja pühapäevakoolide jätkuvat toetamist riigi ja omavalitsuste poolt" (Reformierakond 2011)

Kui varem väljatoodud lubadused on kõik suunatud eesti rahvusest valijatele, siis siin üritatakse laiemalt kõnetada kõikide teiste vähemuskultuuride esindajaid. Pakutavaks kultuuriliseks hüveks, mille abil valijaid mobiliseerida üritatakse on üldisemalt nende keelte tunnustamine kui ka rahaline abi läbi kultuuriasutuste nagu pühapäevakoolide toetamise.

"Vähemusrahvustest õpilased on edukalt lõimitud kvaliteetset haridust andvasse Eesti haridussüsteemi. Õppekava, sellele vastavate õppevahendite ja õpetajakoolituse kaudu on lahendatud venekeelse hariduse kvaliteediprobleemid." (Reformierakond 2011)

Erinevalt kõigist teistest senitoodud näidetest on selle löigu puhul tegemist mitte kultuuril põhineva vaid reageeriva etnilise mobiliseerimisega. Reformierakond raamistab tänaseks mureks, millele vene etniline kogukond peaks reageerima, venekeelse hariduse kvaliteediprobleemid. Kui üldine Eesti haridussüsteem annab Reformierakonna arvates kvaliteetset haridust, siis venekeelse hariduse probleemid viitavad olemasolevale ebavõrdsusele, mida siis Reformierakonna valimine võiks vähendada. Kui eelmise näite puhul kõnetati laiemalt kõiki vähemusrahvusi, siis üritatakse spetsiifiliselt just vene emakeelega valijaid mobiliseerida.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 2011. aasta Riigikogu valimistel on Reformierakond kasutanud etnilist mobiliseerimist peamiselt läbi kultuuri, lubades sellega seonduvaid hüvesid nii eestlastele kui ka vähemusrahvustele

3.1.2 Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2011

Riigikogu valimistel aastal 2011 oli Keskerakonna valimisplatvorm, pealkirjaga “Eesti Inimkeskseks”, jaotatud 15 erineva peatüki vahel. Platvormi kesksed lubadused on seotud tööhõive kindlustamisega ning astmelise tulumaksuga. Kokku esineb selles platvormis etnilist mobiliseerimist kuuel korral. Neli neist liigituvad kultuurilise etnilise mobiliseerimise alla ning kaks reageeriva etnilise mobiliseerimise alla.

"Kõigile rahvusgruppidele tuleb tagada tingimused oma rahvuskultuuri arendamiseks koos võimalusega integreeruda eesti rahvuskultuuri."
(Keskerakond 2011)

See katkend Keskerakonna valimisplatvormist on näide kultuuril põhinevast etniliselt mobiliseerimisest. Keskerakond lubab kõigile rahvusgruppidele võimalust arendada just enda rahvuskultuuri ning soovi korral integreeruda ka eesti rahvuskultuuri. Põhimõtteliselt saaks seda käsitleda ka reageeriva mobiliseerimisena, sest kuigi lubaduse sisu põhineb kultuuril, siis selle vorm läbi materiaalsete võimaluste loomise viitab tänasele ebaõiglusele, et kõikidel rahvusgruppidel pole loodud tingimusi, et nad saaksid oma rahvuskultuuri arendada.

"Toetame võrdselt kõiki Eestis elavaid Tšernobõli veterane." (Keskerakond 2011)

Kuni aastani 2018 maksti Tšernobõli veteranidele mõeldud toetust vaid Eesti kodakondsusega inimestele. Kuna nende veteranide seas on ka palju vene kui ka teiste rahvuste esindajaid, kes küll elavad Eestis, aga polnud kodakondsust omandanud, siis saab seda lugeda reageerivaks etniliseks mobiliseerimiseks. Kuna eestlased said peale taasiseseisvumist kodakondsuse automaatselt, siis võib eeldada seda, et Keskerakond viitab sellest tulenevale etnilisele ebavõrdsusele, mille suhtes on vaja reageerida. Mineviku ebavõrdsusele rõhumine ning selle heastamise lubamine läheb täpselt kokku reageeriva etnilise mobiliseerimise definitsiooniga.

"Toetame riiklikest vahenditest mitte-eestikeelsete perekondade lastele riigikeele õpetamist koolieelsetes lasteasutustes ja üldhariduskoolides." (Keskerakond 2011)

See lubadus läheb konkureeriva etnilise mobiliseerimise alla, sest luuakse konkureeriv olukord piiratud ressursside nimel. Selle näite puhul on piiratud ressurss riiklikud vahendid, mida arusaadavalt ei ole lõpmatuseni ning nende lubamine kindlatele etnilistele gruppidele üritab luua nendele etnilistele gruppidele konkurents soodsa olukorra. Mitte-eestikeelsed perekonnad hõlmavad enda all nii vene rahvusest inimesi kui ka kõiki teisi etnilisi gruppe, kes Eestis elavad.

"Tagame venekeelse gümnaasiumihariduse säilimise neis koolides, kus hoolekogud (õpetajad, lapsevanemad ja õpilased) seda õigeks peavad."
(Keskerakond 2011)

Seda lubadust on võimalik vaadata nii läbi kultuurilise kui ka konkureeriva etnilise mobiliseerimise. Kultuuriline aspekt tuleb keelest, mis on oluline osa erinevate etniliste gruppide kultuurist. Konkureeriva etnilise mobiliseerimise definitsiooni alla läheb see lubadus seetõttu, et kooli keelevalik on piiratud ressurss. Kui otsustada teha kool eesti keelseks, siis samal ajal ei saa seal vene keeles õppida ehk erinevate etniliste gruppide vahel toimub konkurents kooli keele üle. Keskerakonna lubaduse realiseerudes muutuks vene inimeste olukord selles konkurents soodsamaks, sest neil tekiks õigus teatud olukordades dikteerida üksikute gümnaasiumite õppekeelt.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Keskerakond kasutas 2011. aasta Riigikogu valimiste valimisplatvormis nii reageerivat, konkureerivat kui ka kultuurilist etnilist mobiliseerimist, aga erinevalt Reformierakonnast keskendusid nende lubadused vene rahvusest inimestele või laiemalt mitte-eestlastele.

3.2 Aasta 2015 Riigikogu valimised

Aasta 2015 Riigikogu valimised võitis Reformierakond, saades 30 mandaati. Edukuselt teine oli Keskerakond 27 mandaadiga. Võrdeliselt 2011. aasta valimistega kaotas Reformierakond Riigikogus 3 mandaati ning Keskerakond võitis juurde 1 mandaadi (Vabariigi Valimiskomisjon 2015).

3.2.1 Reformierakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2015

Reformierakonna 2015. aasta valimisprogramm kannab pealkirja „Uus Põhjamaa“. Erakonna visioon on teha Eestist riik, mis sarnaneb põhjamaadele isiku- ja majandusvabadustelt, kuid on siiski tehnoloogiliselt ja sotsiaalselt paindlik ning dünaamiline. Kokku esineb nende valimisplatvormis etnilist mobiliseerimist 12 korral. Viiel korral on tegemist kultuuril põhineva, kuuel korral reageeriva ja ühel korral konkureeriva poliitilise mobiliseerimisega. (Reformierakond 2015)

"Suurendab panust eesti keele ja kultuuri toetamisse." (Reformierakond 2015)

"Leiab, et eesti keele püsimine ja areng on põhiseaduslik väärtus. Lähtume oma tegevuses sellest, et eesti keel on riigikeel." (Reformierakond 2015)

Sarnaselt 2011. aasta programmile, teeb Reformierakond esiteks üldistavaid lubadusi eesti keele ja kultuuri kohta ilma, et pakutaks mehhanismi kuidas väljatoodud eesmärged saavutada. Kuna lubaduses käsitletakse ainult eesti keelt ja kultuuri, siis üritatakse mobiliseerida ka ainult eesti rahvusest inimesi.

"Edendab ja julgustab senisest enam looma ja avalikult kasutama Eesti identiteeti ning edumeelsust tähistavaid sümboleid, sealhulgas viib ellu programmi „Rahvuslipu väljak igasse linna- ja vallakeskusesse”. (Reformierakond 2015)

Lisaks üldsõnalisele kultuuri toetamisele teeb Reformierakond ka täpsemaid lubadusi, et kuidas plaanitakse eestlaste kultuuriidentiteeti kaitsta. Sümbolitel nagu lipp on kultuuris oluline roll ning selliste, sisuliselt väikese olulisusega, lubadustega saab Reformierakond raamistada ennast kui eestlaste kultuuriidentiteedi eest seisjatena.

"Teeb kõik, et Eesti Vabariigi sajandaks sünnipäevaks oleksid meie maalt kadunud viimasedki okupatsiooniaja keelelised jäänukid. Korjame kokku ja anname muuseumisse seni veel avalikku ruumi risustavad viimasedki tänavasildid, mis on kahes tähestikus." (Reformierakond 2015)

Eelmised näited reageerivast etnilisest mobiliseerimisest on tulenenud mingist materiaalsest ebaõiglusest nagu näiteks ebavõrdne kooliharidus. Selle näite puhul reageerib Reformierakond ajaloolisele ebavõrdsusele, mis on tehtud eestlaste

enesemääramisõigusele läbi Nõukogude Liidu okupatsiooni. Seda meenutavate keeleliste sümbolite eemaldamine võimaldab Reformierakonnal mobiliseerida eestikeelseid valijaid, kes soovivad seda ajaloolist ebavõrdsust tänase päevani tasandada.

"Keeleseaduse täitmise järelevalve peab olema mõistlik. Seisab selle eest, et igaljuhul oleks kogu meie riigi maa-alal võimalik ameti- ja teenindusasutustes suhelda selges eesti keeles." (Reformierakond 2015)

Selles näites reageerivast etnilisest mobiliseerimisest raamistab Reformierakond ebavõrdsuseks selle, et täna või tulevikus ilma Reformierakonna võimuta ei saa ameti- ja teenindusasutustes suhelda eesti keeles. Kuna eesti keel on eesti rahvuseluse üks osasid, siis läbi selle üritatakse püüda eestlaste hääli, et sellele negatiivsele olevikule või tuleviku muutusele reageerida ning eestlaste huvide eest seista.

"Ei loobu oma riigi aluspõhimõttest, et õigusjõuga seadused on vaid eesti keeles. Seaduste tõlked saavad olla ainult mitteametlikud." (Reformierakond 2015)

Viimane näide Reformierakonna 2015. aasta valimisplatvormist on konkureerivast etnilisest mobiliseerimisest. Piiratud ressurss mille ümber konkurents defineeritakse on selle näite puhul seaduste keel. Reformierakond kaitseb soodsat konkurentsiolekorda eesti keelele ja läbi selle ka eesti keelt valdavatele inimestele, kes on suures osas eestlased ning läbi selle omavad paremat ligipääsu seadusandlusele, sest saavad seda enda emakeeles lugeda.

3.2.2 Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2015

Eesti Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu XIII koosseisu valimisteks kannab pealkirja „Teeme Teisiti!“. Selle peamine fookus on pakkuda alternatiivi nende poolt kirjeldatud majanduslikule ja sotsiaalsele seisakule, mille on kaasa toonud pikaajaline Reformierakonna valitsus. Kokku esineb selles programmis etnilist mobiliseerimist kolmel korral. Neist üks läheb kultuurilise lähenemise definitsiooni alla ning ülejäänud kaks reageeriva etnilise mobiliseerimise definitsiooni alla.

"Tagame emakeelse hariduse põhikoolis. Gümnaasiumis võib õpetada vene keeles, kuid õpilastele peab olema tagatud intensiivne eesti keele, kirjanduse ja kodanikuõpe." (Keskerakond 2015)

Eeldusega, et keel omab olulist rolli rahvuste kultuuris, saab seda lubadust liigitada kultuuril põhinevaks etniliseks mobiliseerimiseks, sest kaitstakse kõikide rahvust õigust omandada põhiharidus oma emakeeles ning lisaks vene rahvusest inimeste õigust omandada ka keskharidust vene keeles.

"Anname kodakondsusvõimaluse Eestis pikka aega elanud inimestele. Kodakondsuseta või kolmandate riikide kodakondsusega inimesed, kes on Eestis elanud vähemalt 1991. aastast, omandavad õiguse kodakondsusele lihtsustatud korras." (Keskerakond 2015)

"Tagame kõigile mittekodanikele tasuta eesti keele- ja kultuuriõppe. Kursuse edukas läbimine võib pikas perspektiivis asendada tsentraliseeritud keeleeksamit." (Keskerakond 2015)

Mõlemad reageeriva etnilise mobiliseerimise näited reageerivad olemasolevale ebavõrdsusele võimalustes kodakondsuse saamiseks. Nii kodakondsuse lihtsustatud korras andmine kui ka riigipoolne tasuta abi tänaste nõuete täitmiseks suurendab nii vene kui ka teistest rahvustest inimeste võimalust saada Eesti kodanikuks ning läbi selle vähendab nende rahvusgruppide ebavõrdsust eestlastega.

3.3 Aasta 2019 Riigikogu valimised

Aasta 2019 Riigikogu valimised võitis Reformierakond, saades 34 mandaati. Edukuselt teine oli Keskerakond 26 mandaadiga. Võrdeliselt 2015. aasta valimistega võitis Reformierakond Riigikogus juurde 4 mandaati ning Keskerakond kaotas 1 mandaadi (Vabariigi Valimiskomisjon 2019).

3.3.1 Reformierakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2019

Reformierakonna 2019. aasta valimisplatvorm kannab pealkirja "Parem Eesti". Programmi peamine sõnum on hariduse ning teaduse toetamine ning majandusolukorra parandamine vastandudes eelneva valitsuse maksumuudatustele. Kokku esineb selles programmis etnilist mobiliseerimist viiel korral ning kõik nendest sobituvad kultuurilise etnilise mobiliseerimise definitsiooni alla.

"Parem Eesti on meie oma Eesti, kus hoitakse eesti keelt ja eestlust ning arendatakse mitmekesist kultuuri, sporti ja tervislikke eluviise." (Reformierakond 2019)

Nagu ka mõlemas eelnevas Reformierakonna valimisplatvormis, kasutatakse juba sissejuhatavates lõikudes kultuurilist etnilist mobiliseerimist selle väga laias vormis. Lubatakse tuua riigile kasu, milleks defineeritakse eestluse ja eesti keele hoidmist. Sellega näidatakse, et Reformierakonda valides kaitses lisaks kõigele muule ka eestlaste kui selge etnilise grupi huve. See lubadus on suunatud ainult neile, kelle jaoks on eestlus ja eesti keel olulised ehk teised eestlased.

"Hoiaime Eesti kodakondsuspoliitika konservatiivsena. Naturalisatsiooni teel Eesti kodakondsuse saamise eelduseks on eesti keele oskus." (Reformierakond 2019)

"Jätkame Eesti kultuurimälestiste korrastamist, tutvustamist ja sihipärast kasutamist." (Reformierakond 2019)

Need lubadused on sisuliselt sarnased, sest lubatakse jätkata teatud kultuuriliselt oluliste väärtuste kaitsmist. Esimese väljatoodud lubaduse puhul on selleks väärtuseks eesti keel ning teise puhul igasugused kultuurimälestised. Reformierakond lubab jätkata juba käimasoleva poliitikaga, mis väärtustab neid osi eestlaste kultuuris.

"Väärtustame vähemusrahvuste kultuuriseltse ja -ühendusi, sest oma rahva kultuuri parem tundmine õpetab väärtustama ka teiste rahvaste kultuuri ning toetab vastastikust mõistmist ja lugupidamist." (Reformierakond 2019)

"Väärtustame eesti rahvuskultuuri piirkondlikke eripärasid ja keelemurdeid. Loome tingimused, et lapsed tutvuksid oma kodukoha kultuuripärandiga juba lasteaias ja koolis." (Reformierakond 2019)

Viimased kaks näidet Reformierakonna 2019. aasta Riigikogu valimiste platvormist on mõlemad kultuurilise etnilise mobiliseerimise juhtumid, kus erakond ei vali ühte spetsiifilist etnilist gruppi, kellele midagi lubatakse, vaid pakutakse laiemalt kõikidele vähemusrühvustele või Eesti piirkondlikele gruppidele suuremat võimalust oma kultuuri edendada ja selle kohta õppida.

3.3.2 Keskerakonna valimisplatvorm Riigikogu valimisteks aastal 2019

Eesti Keskerakonna 2019. aasta Riigikogu valimiste valimisplatvorm pealkirjaga „Õiglane Eesti Kõigile!” keskendub peamiselt sotsiaalsete probleemide nagu vaesusse lahendamisele ja lubab hüvesid nendele gruppidele nagu pensionärid, kes iseseisvalt hakkama ei saa. Kokku esineb selles valimisplatvormis etnilist mobiliseerimist seitsmel korral. Viis neist lähevad kultuurilise etnilise mobiliseerimise alla ja kaks liigitub konkureeriva etnilise mobiliseerimise definitsiooni alla.

"Kindlustame eesti keele väärtustamise ja püsijäämise, tagame riigipoolse toetuse eesti keele arengu alaseks teadustegevuseks ning eesti keele võrdse staatuse teiste Euroopa Liidu liikmesriikide keeltega." (Keskerakond 2019)

"Jätkame riigi poolt toetatud programmidega, et tagada Eesti rahvakultuuri säilimine, sh meie laulu- ja tantsupidude traditsiooni jätkusuutlikkus." (Keskerakond 2019)

Esimesed kaks näidet on kultuurilisest etnilisest mobiliseerimisest eesti rahvusest inimestele. Keskerakond lubab keskenduda eesti keele ja rahvakultuuri säilimisele jätkates tänaste tegevustega nagu näiteks laulu- ja tantsupidude traditsiooni toetamisega kui ka uutele arengutele nagu keeleline teadustegevus ning eesti keele staatuse tõstmine Euroopa Liidus.

"Kaasame rahvuskultuuri õpetamiseks ja tutvustamiseks kaasaegseid IT-vahendeid, anname hoogu Eesti rahva ajaloo digitaliseerimisele." (Keskerakond 2019)

2019. aasta Riigikogu valimiste Keskerakonna platvormi viimane kultuuril põhinev etnilise mobiliseerimise juhtum fokuseerib eesti valijatele lubades neile uusi võimalusi kuidas oma rahvuskultuuri praktiseerida ning selle kohta õppida.

"Toetame Eesti etniliselt omapäraste paikkondade arengut ja seal elavate rahvakildude traditsioonide, keele ja kultuuri säilimist ning arengut."
(Keskerakond 2019)

"Tagame kõikidele rahvusgruppidele Eestis oma rahvuskultuuri arendamise võimalused koos vabadusega integreeruda Eesti rahvuskultuuri." (Keskerakond 2019)

Sarnaselt Reformierakonna samade valimiste valimisplatvormiga lubab Keskerakond nii Eesti etniliselt omapärastele paikkondadele kui ka kõikidele teistele rahvusgruppidele, kes Eestis elavad võimalusi arendada enda kultuuri säilimist. Sellised lubadused ei käsitle ühtegi spetsiifilist rahvusgruppi, vaid pakutakse hüvesid mitmele erinevale rahvusgrupile korraga.

"Tagame lapsevanematele võimaluse panna oma laps eestikeelsesse, kakskeelsesse, vene või muu õppekeelega lasteaeda." (Keskerakond 2019)

"Tagame lapsevanematele võimaluse panna oma laps eestikeelsesse, kakskeelsesse, vene või muu õppekeelega üldhariduskooli." (Keskerakond 2019)

Keskerakond loob haridusasutuste keelevalikus konkurentsi erinevate etniliste gruppide vahel, sest õppekeel on piiratud ressurss. Kui kool valib õppekeeleks eesti keel, siis ei ole võimalik samal ajal selles koolis vene keeles õpetada. Sarnast ülesehitust kasutati ka 2011. aasta Riigikogu valimiste platvormis. Nende lubadustega üritab Keskerakond mobiliseerida nii vene kui ka teiste rahvuste valijaid, kaitstes nende positsiooni selles konkurentsis.

3.4 Võrdlused

Tabel 1 Etnilise mobiliseerimise juhtumite arv valmisplatvormides.

	Reformierakond	Keskerakond
2011	10	6
2015	12	3
2019	5	7

Allikas: autori koostatud.

Tabel 1 annab ülevaate etnilise mobiliseerimise juhtumite arvust erakondade ja valimisplatvormide kaupa. Aastate 2011 ja 2015 Riigikogu valimistel on etnilist mobiliseerimist oma platvormist rohkem kasutanud Reformierakond ning 2019 aasta valimistel Keskerakond. Selle valimi pealt saab ka öelda, et vähemalt nende kahe erakonna näitel on etnilise mobiliseerimise kasutamine langenud. Aastal 2011 oli juhtumeid kokku 16, 2015 oli neid 15 ja 2019 aasta valimistel 12.

Tabel 2 Etnilise mobiliseerimise kategooriline liigitus

	Reformierakond			Keskerakond		
	Kult.	Reag.	Konk.	Kult.	Reag.	Konk.
2011	8	2	-	4	2	-
2015	5	6	1	1	2	-
2019	5	-	-	5	-	2

Allikas: autori koostatud.

Tabel 2 annab ülevaate, mis teoreetilise kategooria alla erakondade valimisplatvormidest leitud etnilise mobiliseerimise juhtumid lähevad. Mõlemad erakonnad on enim kasutanud kultuurilist etnilist mobiliseerimist. Erandiks on aasta 2015, millal mõlema erakonna platvormis on üks reageeriva etnilise mobiliseerimise juhus rohkem kui kultuuril põhineva etnilise mobiliseerimise juhtumeid.

Tabel 3 Etniliselt mobiliseeritav rahvusgrupp

	Reformierakond	Keskerakond
--	----------------	-------------

	Eesti	Vene	Muu*	Eesti	Vene	Muu*
2011	4	1	5	0	4	2
2015	10	1	1	0	1	2
2019	4	0	2	3	2	1

Allikas: autori koostatud.

* Muu ehk lubadused, mis on suunatud etnilistele gruppidele, aga ei täpsustata seda, et täpselt millisele. Näiteks “pakume vähemusrahvustele võimalusi oma kultuuri edendada.”

Tabel 3 annab ülevaate sellest, et mis etnilisi gruppe üritatakse valimisplatvormides olevate lubadustega mobiliseerida. Reformierakond on peamiselt keskendunud eesti rahvusest inimestele. Siin on erandiks 2011 aasta Riigikogu valimised, kus eestlastest rohkem üritati mobiliseerida mitte selgelt defineeritud rahvusgruppe. Selle alla lähevad peamiselt lubadused, mille all mainitakse üldiselt vähemusrahvusi. Enamus Keskerakonna valimisplatvormidest leitud näidetest on suunatud vene rahvusest valijatele või teistele rahvusgruppidele (Muu*). Keskerakonna puhul on erandiks aasta 2019 Riigikogu valimised, millal kõige rohkem on eestlastele suunatud lubadusi.

3.5 Järeldused

Sissejuhatuses esitasin uurimisele kolm peamist küsimust:

- 1) Kui palju kasutatakse valimistulemuste nimel etnilist mobiliseerimist?

Üle kolme valimistsükli leidsin Reformierakonna valimisplatvormidest etnilist mobiliseerimist 27 korral ja Keskerakonna valimisplatvormides 16 korral. Sellest ei ole võimalik järeldada, et Reformierakond üldiselt kasutab etnilist mobiliseerimist Keskerakonnast rohkem, sest erakondade valimisplatvormid erinevad nii pikkuselt kui ka selles kui detailseks minnakse. Samuti ei saa sellest järeldada, et üldiselt kumbki erakond kasutaks siis vähe või palju etnilist mobiliseerimist, sest see nõuaks laiapõhjalisemat analüüsi erakondade poliitreklaamidest ning muust kampaaniapõhisest kommunikatsioonist. Samas on siiski võimalik järeldada, et mõlemad erakonnad kasutavad etnilist mobiliseerimist oma sisulistes valimisprogrammide punktides. Üheks

lisanduvaks võimalikuks järelduseks on ka etnilise mobiliseerimise vähenemine peale Edgar Savisaare lahkumist Keskerakonna juhi positsioonilt. Viimased Riigikogu valimised, kus Keskerakond osales Edgar Savisaare juhtimisel olid aastal 2015 ning siis oli etnilise mobiliseerimise juhtumeid kokku 15. Esimesed valimised, kus Keskerakond osales Jüri Ratase juhtimisel olid aastal 2019, kus etnilise mobiliseerimise juhtumeid oli kokku 12. Edasine uurimine sellel teemal võiks analüüsida Reformierakonna ja Keskerakonna etnilise dünaamika muutust peale Keskerakonna juhivahetust ning kuidas see on mõjutanud lisaks nende valimisplatvormidele ka teisi poliitilise kommunikatsiooni kanaleid. Lisaks sellele, pole võimalik sellest tööst järeldada, et Keskerakonna või Reformierakonna valimisplatvormid on kokkuvõtlikult etniliselt mobiliseerivad, sest väljatoodud tsitaadid on mõlema erakonna puhul väga väike osa nende terviklikust valimisprogrammist.

2) Millist etnilist mobiliseerimist kasutatakse?

Kõige enam kasutavad Reformierakond ja Keskerakond kultuuril põhinevat etnilist mobiliseerimist, kahe erakonna ja kolme valimistsükli peale kokku oli selliseid näiteid 26. Reformierakond tegi seda 18 korral ning Keskerakond 8 korral. Kasutuselt teine on reageeriv etniline mobiliseerimine, mida leidsin kokku 12 korral. Nendest 8 Reformierakonna poolt ja 4 Keskerakonna poolt. Konkurentsil põhinevat etnilist mobiliseerimist esines kokku 5 korral ja nendest 4 olid Keskerakonna platvormides. Edasises uurimises oleks kasulik kõrvutada suurema andmestikuga erinevate etnilise mobiliseerimise viiside näited valimistulemustega, et hinnata nende reaalselt mõju.

3) Mis etnilisi gruppe üritatakse mobiliseerida?

Peamiselt toimub etniline mobiliseerimine eesti rahvusest inimestele, kasutades kultuurilist etnilist mobiliseerimist. Selle raamistiku all üritatakse mobiliseerida ka laiemalt kõiki teistest rahvustest inimesi, lubades kultuuriautonoomiat kõikidele vähemusrahvustele. Vene rahvusest inimesi üritatakse mobiliseerida peamiselt kasutades reageerivat või konkureerivat etnilist mobiliseerimist.

5 Kokkuvõte

Töö eesmärgiks oli anda ülevaade etnilise mobiliseerimise mõistest ning selle põhjal analüüsida Reformierakonna ja Keskerakonna valimisplatvorme Riigikogu valimisteks aastatel 2011, 2015 ja 2019. Kasutades peamiselt Peter Vermeersch (2012) poolt väljatoodud etnilise mobiliseerimise jaotust neljaks erinevaks alakategooriaks (kultuuriline, reageeriv, konkureeriv, poliitilised protsessid) oli võimalik mõlema erakonna platvormides etnilist mobiliseerimist leida ning vastavalt jaotada.

Etnilise mobiliseerimise juhtumeid oli võimalik tuvastada mõlema erakonna platvormidest kõikidel vaadeldud valimistel. Kõige enam toimus etnilist mobiliseerimist 2011. aasta valimistel ning kõige vähem 2019. aasta valimistel. Aastatel 2011 ja 2015 oli etnilist mobiliseerimist rohkem Reformierakonna platvormis ning aastal 2019 Keskerakonna platvormis. Mõlemad erakonnad on kasutanud peamiselt kultuuril põhinevat etnilist mobiliseerimist, aga leidis ka reageeriva ja konkureeriva etnilise mobiliseerimise juhtumeid. Sellest kõigest on võimalik järeldada, et mõlemad erakonnad kasutavad etnilist mobiliseerimist, aga mitte seda kui kesksel kohal on see nende kampaaniastrateegias. Samas on oluline

Käesoleva uurimistöö ainetel on keeruline teha põhjanevaid ennustusi järgnevateks valimisteks, sest puudub piisav valim andmeid ning olemasolevate andmete seast ei joonistu välja tugevaid trende. Siiski, kui analüüsis väljatoodud olukord jätkub, siis 2023. aasta Riigikogu valimistel peaks olema etnilist mobiliseerimist Reformierakonna ja Keskerakonna poolt võrreldes eelmiste valimistega vähem, sest kolmel viimasel valimistsüklil on see pidevalt langenud. Pole põhjust arvata, miks kasutatud meetodid või rahvused keda üritatakse mobiliseerida peaksid muutuma. Reformierakond jätkab keskendumist pigem eesti rahvusest inimestele ja Keskerakond jätkab valimislubaduste suunamist vene ja teistest rahvustest inimeste suunas.

Oluline oleks uurida edasi etnilist mobiliseerimist Eesti poliitikas laiemalt, vaadates lisaks valimisplatvormidele ka teisi poliitilise kommunikatsiooni kanaleid. Samuti peaks uurima kas ning kuidas etnilise mobiliseerimise alla kuuluvad lubadused muutuvad peale valimisi reaalseks, elluviidavaks, poliitikaks.

Ethnic mobilization in party platforms: comparison of Keskerakond and Reformierakond

Erik Haamer

Resümee (Summary)

This thesis takes a look at two most prominent parties of Estonian politics in the last 20 years and analysis how these parties have used ethnic mobilization in their platforms for general elections of 2011, 2015 and 2019. Support for these parties have been split between Russian and Estonian ethnic lines throughout modern history of Estonian politics. Aim of this thesis is to understand if ethnic mobilization is used, how is it used and what ethnic groups are being mobilized.

By using works of Peter Vermeersch (2012), I was able to categorize ethnic mobilization into four distinct types. Cultural ethnic mobilization focuses on cultural aspects that are inherent to specific ethnicity and try to gain support by promising to defend and further advance that culture with their policy. Reactive ethnic mobilization focuses on historical or current economic or social injustice and promises to restore justice in these areas. Competing ethnic mobilization frames politics as a competition between different ethnic groups for some scarce resources. Lastly, ethnic mobilization that is based on the political processes focuses on the strategic choices made by ethnic groups to further their position in that society and how are questions regarding that ethnic group framed in the political debate. First three categories could be identified in the platforms of Reformierakond and Keskerakond, but the approach based on political processes and framing was not present in these documents.

Both aforementioned parties have used ethnic mobilization within their platforms in general elections of 2011, 2015 and 2019. Numerically, more of it was found in Reformierakond's platforms, but it's not possible to conclude that they use more as the platforms differ in length and level of detail. In order to generalize, further studies into larger spectrum of communication of these parties must be conducted. Most of the ethnic mobilization in these platforms fell under the definition of cultural ethnic mobilization. Most of it was directed towards Estonians, but both parties also made promises towards generally all minority ethnicities that live in Estonia. To lesser extent, cases of reactive

or competitive ethnic mobilization was also found. Promises under these categories were mostly directed towards Russians and other ethnic minorities.

6 Kasutatud kirjandus

Al-Haj, Majid. 2004. *Immigration and Ethnic Formation in a Deeply Divided Society: The Case of the 1990s Immigrants from the Former Soviet Union in Israel*. Leiden: Koninklijke Brill

Crowley, John. 2001. "The Political Participation of Ethnic Minorities" *International Political Science Review*, 22(1) 99-121.

Eesti Keskerakond. 2011. „Eesti Keskerakonna Valimisplatvorm Riigikogu XII Koosseisu Valimistel.“ <http://laanemaa.keskerakond.ee/2011-riigikogu-valimiste-keskerakonna-valimisplatvorm.html> (külastatud 1. mai, 2019)

Eesti Keskerakond. 2015. „Eesti Keskerakonna Valimisplatvorm Riigikogu XIII Koosseisu Valimistel.“ http://keskerakond.ee/files/Keskerakonna_valimisplatvorm_2015_aasta_Riigikogu_valimisteks.pdf (külastatud 1. mai, 2019)

Eesti Keskerakond. 2019. „Eesti Keskerakonna Valimisplatvorm Riigikogu XIV Koosseisu Valimisteks.“ <https://keskerakond.ee/files/Eesti-Keskerakonna-valimisplatvorm-Riigikogu-2019-valimistel.pdf> (külastatud 1. mai, 2019)

Eesti Reformierakond. 2011. „Valimisplatvorm 2011.“ <https://www.reform.ee/valimisplatvorm-2011> (külastatud 1. mai, 2019)

Eesti Reformierakond. 2015. „Reformierakonna Valimisprogramm 2015 Uus Põhjamaa.“ https://www.reform.ee/Valimisprogramm_2015_web.pdf (külastatud 1. mai, 2019)

Eesti Reformierakond. 2019. „Eesti Reformierakonna Valimisplatvorm 2019. Aasta Riigikogu Valimisteks.“ <https://www.reform.ee/riigikogu-valimised-2019/valimisprogramm> (külastatud 1. mai, 2019)

ERR. 2019. „Erakondade toetus aastast 2018 praeguseni“ Aprill 2019. <https://www.err.ee/k/reitingud> (külastatud 29. aprill, 2019)

Fearon, James D. 2004. "Ethnic Mobilization and Ethnic Violence."

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.463.7008&rep=rep1&type=pdf> (külastatud 9. mai, 2019)

Johnston, Hank. 2007. "Mobilization" In *Blackwell Encyclopedia of Sociology*, ed. George Ritzer. Malden, Oxford & Carlton: Blackwell Publishing, 3065-3068.

Liebkind, Karmela. 1999. "Social Psychology" In *Handbook of Language & Ethnic Identity*, ed. Joshua Fishman. New York: Oxford University Press, 140-151.

Moynihan, Daniel Patrick. 1993. *Pandaemonium: Ethnicity in International Politics*. Oxford: Oxford University Press.

Ndukwe, Thaddeus C. 2016. "Do the Church and the Mosque Play a Role in the Political Mobilization of African Immigrants in Finland?" <http://www.integrim.eu/wp-content/uploads/2014/02/NDUKWE-Do-the-church-and-the-moske-play-a-role.pdf> (külastatud 9. mai, 2019)

Praxis. 2015. "Populismi edetabeli tulemused", 13. veebruar, http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2015/02/populismiedetabel_selgitustega.pdf (külastatud 9. mai, 2019).

Statistikaamet. 2017. "RV0222: Rahvastik soo, rahvuse ja maakonna järgi, 1. jaanuar." <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=RV0222> (külastatud 2. mai, 2019)

Vabariigi Valimiskomisjon. 2011. "Riigikogu valimised 2011." <http://vvk.ee/varasemad/rk2011/> (külastatud 1. mai, 2019)

Vabariigi Valimiskomisjon. 2015. "Riigikogu valimised 2015." <http://rk2015.vvk.ee/voting-results.html> (külastatud 1. mai, 2019)

Vabariigi Valimiskomisjon 2019. „Riigikogu valimised 2019.“ <https://rk2019.valimised.ee/et/election-result/election-result.html> (külastatud 1. mai, 2019)

Vermeersh, Peter. 2006. *The Romani Movement: Minority Politics and Ethnic Mobilization in Contemporary Central Europe*. New York & Oxford: Berghahn Books

Vermeersch, Peter. 2010. "Political mobilization" In *The International Encyclopedia of Political Science*, ed. George Thomas Kurian et al. New York: CQ Press

Vermeersch, Peter. 2012. "Theories of ethnic mobilization: Overview and recent trends" In *The Elgar Handbook to Civil War and Fragile States*, eds. Brown G., Langer A. Northampton: Edgar Elgar Publishing, 223-239

Mina, Erik Haamer (isikukood: 39607250218), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Etnilise mobiliseerimise kasutamine valimisplatvormides: Keskerakonna ja Reformierakonna võrdlus“, mille juhendajad on Alar Kilp, PhD ja Kats Kivistik, PhD.

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi egaisikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 15.05.2019
